

Jeremy Miles AS/MS

**Gweinidog y Gymraeg ac Addysg
Minister for Education and Welsh Language**

**Llywodraeth Cymru
Welsh Government**

Jayne Bryant AS
Cadeirydd y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg
Senedd Cymru
Bae Caerdydd
Caerdydd
CF99 1SN

15 Awst 2023

Annwyl Jayne

Diweddariad bob chwe mis ar yr adferiad ar ôl COVID-19 fel y mae'n berthnasol i blant a phobl ifanc

Mewn ymateb i argymhellion adroddiad y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg: Cyllideb Ddrafft Llywodraeth Cymru ar gyfer 2022-23, rwyf wedi ymrwmo i roi diweddariadau bob chwe mis ar yr adferiad ar ôl COVID-19 ac amlinellu sut rydym yn helpu ein plant a'n pobl ifanc i ddod dros effeithiau parhaus pandemig COVID-19. Mae'r llythyr hwn yn nodi'r datblygiadau allweddol dros y chwe mis diwethaf, sydd â'r nod o ddatblygu ein dysgwyr a'n hymarferwyr. Mae'r llythyr hwn yn adeiladu ar y diweddariad cyntaf a roddwyd i'r Pwyllgor ym mis Rhagfyr 2022.

Ymyrraeth gynnar ac atal

Mae'r **Gronfa Help Cynnar** a gyflwynwyd yn 2021 wedi dod i ben bellach. Diben y Gronfa oedd mynd i'r afael ag effeithiau andwyol y tarfu a fu ar blant a phobl ifanc 0-25 oed o ganlyniad i'r pandemig, gan gynnwys y rhai a oedd newydd eu gwneud yn agored i niwed. Sicrhawyd bod £14 miliwn o gyllid ychwanegol ar gael i'r Grant Plant a Chymunedau rhwng 2021/23.

Roedd adroddiadau cynnydd yn manylu ar dargedau a cherrig milltir a gyflawnwyd drwy'r Gronfa Help Cynnar yn cael eu cyflwyno fel rhan o brosesau rheoli grant arferol ar gyfer 2021-22 a chyflwynwyd adroddiadau pellach gan awdurdodau lleol ar gyfer 2022-23. Mae'r adroddiadau hyn wedi rhoi gwybodaeth fanwl am y mathau o ymyriadau a chymorth a ariannwyd gan ddyraniadau ychwanegol y Gronfa Help Cynnar.

Amlinellir isod rai enghreifftiau o'r prosiectau a ariannwyd o dan bob pennawd gweithgaredd:

Buddsoddiad ychwanegol mewn gwasanaethau a ddarperir o dan raglenni sy'n bodoli eisoes:

- Grwpiau a sesiynau i deuluoedd plant cyn oed ysgol, gan gynnwys cymorth lleferydd, iaith a chyfathrebu, cymorth cynenedigol, grwpiau cymorth i rieni/gofalwyr, sesiynau i rieni a phlant bach a grwpiau babanod.
- Mwy o ddarpariaeth gymunedol ar gyfer plant a oedd yn ei chael hi'n anodd dod yn rhan o fywyd yr ysgol unwaith eto yn sgil absenoldebau o ganlyniad i COVID-19.
- Cymorth un i un er mwyn i unigolion mewn lleoliadau gofal plant bontio i ddechrau yn yr ysgol yn llwyddiannus.

Buddsoddiad mewn gwasanaethau a all hybu darpariaeth mewn un maes a lleddfu'r pwysau mewn maes arall:

- Nifer o brosiectau i gefnogi llesiant emosiynol sy'n amrywio o gymorth cwnsela, therapi gwybyddol ymddygiadol a phrosiectau sydd wedi rhoi'r adnoddau i deuluoedd feithrin cydnerthedd.
- Llinellau cyngor sy'n cynnig cyngor, gwybodaeth a chyfeiriadau at wasanaethau eraill, gan gynnwys anfon pecynnau adnoddau, cynnig cyngor sylfaenol ar hawliau lles a chymorth arall i deuluoedd ar ffurf ymyriadau cynnar tra byddant ar y rhestr aros.

Buddsoddiad mewn hyfforddiant ac uwchsgilio'r gweithlu:

- Hyfforddiant i gefnogi sgiliau magu plant sy'n cynnwys hyfforddiant ar fynd i'r toiled, cysgu a Solihull¹.
- Buddsoddiad mewn uwchsgilio staff i gynnwys hyfforddiant ar y Cylch Diogelwch, Ymarfer Systematig, Cydnerthedd Staff, Anhwylder Obsesiynol Cymhellol, Goruchwyliaeth Gwrthsefyll Di-drais, hyfforddiant Trawma a Datblygiad Ymennydd y Plentyn yr NSPCC a hyfforddiant Profedigaeth/Colled Cruse.

Buddsoddiad i wella gallu ac adnoddau'r gweithlu presennol:

- Cyllid i gyflogi ymarferwyr teuluol i weithio gyda theuluoedd y mae angen cymorth un i un arnynt.
- Cyllid ychwanegol i gynyddu lefelau staffio mewn gwasanaethau megis y Tîm Gofalwyr Ifanc, y rhaglen mentora ieuencid, y Gwasanaeth Teuluoedd Cydnerth a'r tîm Adeiladu Teuluoedd Cryfach.

Ochr yn ochr â hyn, sefydlwyd y **Gronfa Datblygiad Plant**. Dyrannwyd hyd at £18.5m o gyllid i'r 22 o awdurdodau lleol yng Nghymru rhwng mis Hydref 2020 a mis Mawrth 2023 i'w helpu i ddarparu cymorth ychwanegol i'r plant a theuluoedd y mae'r cyfyngiadau symud o ganlyniad i COVID-19 wedi effeithio arnynt fwyaf, i fynd i'r afael â phryderon yn ymwneud ag oedi o ran datblygiad, mewn meysydd fel lleferydd, iaith a chyfathrebu, sgiliau echddygol manwl a bras a datblygiad personol a chymdeithasol. Mae'r Gronfa Datblygiad Plant wedi dod i ben bellach.

Ers cael ei sefydlu, mae'r Gronfa Datblygiad Plant wedi sicrhau

¹ Mae Dull Gweithredu Solihull yn cynnwys tîm o weithwyr proffesiynol yn y GIG. Maent yn gweithio gydag ymarferwyr a rhieni i ddatblygu adnoddau newydd i gefnogi iechyd a llesiant emosiynol mewn plant, teuluoedd, oedolion ac oedolion hŷn.

- y gellir cefnogi amrywiaeth o ymyriadau, sy'n cynnwys adnoddau sgrinio, asesu a datblygu gwell i fynd i'r afael ag oedi mewn sgiliau lleferydd, iaith a chyfathrebu:
- Gweithgareddau ac adnoddau i hyrwyddo chwarae a llythrennedd corfforol
- Cymorth rhianta i hyrwyddo datblygiad cymdeithasol
- Cynnydd yn y ddarpariaeth gofal plant a ariennir er mwyn cefnogi datblygiad plant
- Cyrsiâu hyfforddiant amrywiol i weithwyr proffesiynol gofal plant, ymwelwyr iechyd, ymarferwyr y blynyddoedd cynnar er mwyn cefnogi lleferydd, iaith a chyfathrebu
- Darparu adnoddau â ffocws er mwyn cefnogi hyfforddiant a galluogi rhieni a theuluoedd i barhau â chymorth lleferydd, iaith a chyfathrebu yn y cartref er mwyn helpu datblygiad, darparu hyfforddiant ac adnoddau megis ERIC – *The Children's Bowel and Bladder Charity*
- Nifer o brosiectau sy'n galluogi plant i ryngweithio a datblygu eu sgiliau cymdeithasol, corfforol a chyfathrebu, megis sesiynau darganfod celf bach, sesiynau ysgolion coedwig
- Cynyddu adnoddau staffio mewn gwasanaethau, megis gwasanaethau cyngor a chymorth, gwasanaethau nyrsio ymataliaeth a gwasanaethau i blant sy'n derbyn gofal, er mwyn helpu i ymdrin â'r cynnydd yn nifer yr achosion sy'n cael eu hatgyfeirio, anghenion a nodwyd, gwella ansawdd y gofal a gynigir a lleihau llwythi gwaith.

Chwarae, dysgu a gofal plentyndod cynnar

Yn 2019, lansiodd y Prif Weinidog ein polisi ar gyfer addysg a gofal plentyndod cynnar i bob baban a phlentyn 0-5 oed, a fydd yn adeiladu ar ein rhaglenni presennol a datblygu darpariaeth addysg a gofal plentyndod cynnar o ansawdd uchel ymhellach yng Nghymru. Ym mis Mehefin 2023, yn dilyn adborth gan randdeiliaid sy'n cynrychioli'r sector addysg a'r sector gofal plant ac ar ôl ystyriaeth ofalus, cytunodd y Dirprwy Weinidog Gwasanaethau Cymdeithasol a minnau y dylai'r term addysg a gofal plentyndod cynnar gael ei ddisodli gan y term chwarae, dysgu a gofal plentyndod cynnar. Mae'r newid yn adlewyrchu ein ffocws ar fabanod a phlant ifanc unigol a'u taith dysgu a gofal ac ar roi chwarae wrth wraidd ein dull gweithredu yng Nghymru.

Er mwyn gwella ansawdd darpariaeth, a fydd yn gwella gallu lleoliadau i fynd i'r afael ag effeithiau ar fabanod a phlant ifanc, rydym wedi cyhoeddi [Fframwaith Ansawdd ar gyfer Chwarae, Dysgu a Gofal Plentyndod Cynnar yng Nghymru a'i ddogfennau cysylltiedig, Chwarae, Dysgu a Gofal Plentyndod Cynnar yng Nghymru: Pecyn Cymorth Ymarfer Myfyriol a Chwarae, Dysgu a Gofal Plentyndod Cynnar: Llwybrau Datblygu 0-3](#) yn ddiweddar.

Mae Fframwaith Ansawdd ar gyfer Chwarae, Dysgu a Gofal Plentyndod Cynnar wedi cael ei ddatblygu drwy gyd-awduro gan ymarferwyr, dros ymarferwyr. Mae wedi'i eirio o safbwynt ymarferwyr, ac mae'n defnyddio arbenigedd y sector chwarae, addysg a gofal plentyndod cynnar 0-5 oed. Nod y Fframwaith Ansawdd yw sicrhau, ni waeth pa leoliad y mae plentyn yn ei fynychu, boed hynny mewn ysgol, lleoliad gofal dydd neu warchodwr plant, fod disgwyliadau ynglŷn â'u profiad a sut y cânt eu cefnogi a'u meithrin yr un fath ac y darperir chwarae, dysgu a gofal plentyndod cynnar o ansawdd sy'n bodloni gofynion y Cwricwlwm i Gymru a'r Safonau Gofynnol Cenedlaethol ar gyfer Gofal Plant a Reoleiddir yng Nghymru i bob plentyn.

Adolygiad Gweinidogol o Chwarae

Ar 3 Chwefror 2023, croesawodd y Dirprwy Weinidog Gwasanaethau Cymdeithasol adroddiad gan Grŵp Llywio annibynnol yr Adolygiad Gweinidogol o Chwarae. Un o'r themâu allweddol yw chwarae ac addysg, sy'n helpu plant i gael eu hawl i chwarae ym mhob lleoliad addysgol yn ystod oriau ysgol a'r tu allan iddynt. Mae fy swyddogion yn gweithio'n agos gyda swyddogion Polisi Chwarae i sicrhau'r canlyniad gorau i blant a phobl ifanc. Mae'r Dirprwy Weinidog yn ystyried yr argymhellion a bydd yn ymateb yn ffurfiol ar ôl toriad yr haf.

Lleferydd, Iaith a Chyfathrebu

Cyhoeddwyd Siarad gyda fi: [cynllun cyflawni](#) ar gyfer Lleferydd, iaith a Chyfathrebu ym mis Tachwedd 2020. Cafodd elfennau o'r cynllun eu blaenoriaethu a / neu eu datblygu i liniaru effaith y pandemig. Mewn ymateb i dystiolaeth sy'n dod i'r amlwg am effaith y cyfyngiadau symud ar ddatblygiad lleferydd, iaith a chyfathrebu plant, caiff cyllid ychwanegol ei ddarparu i'r gwasanaethau Therapi Lleferydd ac iaith ym mhob bwrdd iechyd a chanolfan arbenigol bob blwyddyn o 2020-21 i 2023-24.

Mae'r adborth ar effeithiau'r gweithgarwch a gynhaliwyd yn 2022-23 yn cynnwys y canlynol:

- mae hyfforddiant ac adnoddau cynyddol wedi bod o fudd i'r gweithlu cyfan, ac wedi gwella'r gwasanaethau a ddarperir a llesiant.
- mae wedi gwella amseroedd aros i ddefnyddwyr gwasanaethau.
- gall plant ag anhwylderau yn y sbectrwm awtistig/neu yr amheuir bod ganddynt anhwylderau yn y sbectrwm awtistig fanteisio ar therapi wedi'i dargedu i wella'r ffordd y maent yn rhyngweithio.
- mae staff ychwanegol wedi arwain at ymyriadau cynharach sydd wedi atal problemau rhag gwaethygu.

Ar 13 Gorffennaf 2023 cyhoeddodd Ymchwil Gymdeithasol y Llywodraeth adroddiad yn dwyn y teitl '**Cefnogi Datblygiad Lleferydd, iaith a Chyfathrebu yn y Blynyddoedd Cynnar: Adolygiad o Dystiolaeth o Ymyriadau Cyffredinol, Poblogaeth ac Wedi'u Targedu**'. Bydd hwn yn helpu ymarferwyr ledled Cymru i ddewis ymyriadau sy'n seiliedig ar dystiolaeth i gefnogi lleferydd, iaith a chyfathrebu ar lefelau ymyriadau cyffredinol, poblogaeth ac wedi'u Targedu. Mae'r dystiolaeth yn awgrymu bod gwasanaethau sy'n darparu cymorth lleferydd, iaith a chyfathrebu wedi gweld cynnydd yn y galw a chymhlethdod achosion ers y pandemig ac felly mae'n bwysicach nag erioed yn awr bod plant yn cael yr hawl i gael cymorth, gan y person cywir, ar yr adeg gywir.

Mae Llywodraeth Cymru yn parhau i ymrwymo i sicrhau bod pob plentyn yn cael y dechrau gorau mewn bywyd. Un cyfraniad pwysig at hyn yw sicrhau bod pob plentyn yn cael y cyfle gorau i ddatblygu sgiliau lleferydd, iaith a chyfathrebu cadarn, sy'n arwain at ganlyniadau gwell yn ystod plentyndod hŷn a phan fyddant yn oedolion. Er y bydd angen ymyriadau arbenigol ar rai, mae anghenion llawer o blant o ran datblygu'r sgiliau hyn yn rhai dros dro, y gellid eu dileu pe bai ymyriad cynnar. Mae dystiolaeth bod y fath ymyriadau cyffredinol, poblogaeth ac wedi'u targedu yn effeithiol, ond mae'n llai amlwg pa rai sydd fwyaf cadarn a mwyaf tebygol o sicrhau'r budd mwyaf i blant yn unol â'u hanghenion.

Nod yr ymchwil hon oedd nodi ymyriadau lle mae tystiolaeth gryf o wella canlyniadau lleferydd, iaith a chyfathrebu i blant 0 i 4 oed 11 mis ac y gellid eu mabwysiadu neu eu haddasu i'w defnyddio yng Nghymru ar lefel ymyriadau cyffredinol, poblogaeth ac wedi'u targedu. Caiff canfyddiadau'r adroddiad hwn eu rhannu'n eang â phartneriaid a rhanddeiliaid drwy'r system Blynnyddoedd Cynnar gyfan yng Nghymru (ymarferwyr Dechrau'n Deg a Teuluoedd yn Gyntaf, timau lleferydd, iaith a chyfathrebu, timau cydberthnasau rhiant/baban, athrawon cynghorol ar y Blynnyddoedd Cynnar, gwasanaethau cymorth rhianta) a bydd yn bwydo i mewn i'r broses o ddatblygu'r elfen o Becyn Lleferydd, iaith a Chyfathrebu Llywodraeth Cymru sy'n ymwneud ag ymyriadau.

Cefnogi canlyniadau dysgu a llesiant plant a phobl ifanc

Parhad Dysgu

Ym mis Tachwedd 2022, cyhoeddais Ddatganiad Ysgrifenedig – [Datganiad Ysgrifenedig: Cyhoeddi canllawiau i leoliadau addysg a gofal plant ar gynllunio at argyfyngau ac ymateb iddynt a pharhad dysgu \(29 Tachwedd 2022\) | LLYW.CYMRU](#) a gyfeiriodd at gyhoeddi **Canllawiau Parhad Dysgu** – [Canllawiau parhad dysgu \[HTML\] | LLYW.CYMRU](#) (a gafodd eu hadolygu a'u diweddarau ym mis Ebrill 2023).

Diben y canllawiau hyn yw sicrhau bod effeithiau unrhyw darfu ar ddysgu plant a phobl ifanc yn y dyfodol cael eu lleihau i'r eithaf a sicrhau na welan nhw darfu ar ddysgu ar raddfa pandemig COVID-19 byth eto yn ein hysgolion yng Nghymru. Mae'r canllawiau yn nodi'r disgwyliad y dylai pob ysgol yng Nghymru ddatblygu cynllun parhad dysgu. Mae hyn yn golygu, pe bai tarfu ar ddysgu, am unrhyw reswm (heb gynnwys tarfu o ganlyniad i weithredu diwydiannol), yna bydd rhieni a gofalwyr, staff addysgu, staff cymorth a dysgwyr i gyd yn deall y bydd dysgu o bell yn lle dysgu wyneb yn wyneb.

Y disgwyl yw y bydd ysgolion yn datblygu eu cynlluniau parhad dysgu mewn partneriaeth â'u hawdurdod lleol fel rhan o'u trefniadau cynllunio busnes arferol ac yn eu cysylltu â'r canllawiau ehangach i leoliadau addysg a gofal plant ar gynllunio at argyfyngau ac ymateb iddynt [Canllawiau i leoliadau addysg a gofal plant ar gynllunio at argyfyngau ac ymateb iddynt \[HTML\] | LLYW.CYMRU](#). Caiff gwaith cynllunio parhad dysgu ei gefnogi ymhellach drwy gyhoeddi **Cynllun Addysg Ddigidol** sy'n cael ei ddatblygu ar hyn o bryd ac a fydd yn cael ei lansio ar ddiwedd mis Medi 2023.

Rhaglen Recriwtio, Adfer a Chodi Safonau

Yn 2020, cyflwynwyd y rhaglen gyllido Recriwtio, Adfer a Chodi Safonau. Mae'r cyllid hwn wedi'i gynllunio i'w gwneud yn bosibl i bob ysgol yng Nghymru recriwtio staff ychwanegol er mwyn sicrhau bod gan yr ysgol yr adnoddau sydd eu hangen i gefnogi dysgu a llesiant plant a phobl ifanc a sicrhau bod effeithiau'r pandemig yn cael eu lleihau i'r eithaf. Mae'r cyllid wedi cael ei ddsbarthu i bob ysgol yng Nghymru, gyda phwysoliad ychwanegol ar gyfer dysgwyr mwy agored i niwed a difreintiedig. O dan y rhaglen, dyrannwyd £59.1 miliwn o gyllid i ysgolion yn 2020-21, £68.9 miliwn yn 2021-22 a £37.5 miliwn yn 2022-23. Roedd bwriad i ddechrau tapro'r cyllid yn y flwyddyn ariannol 2023-24, ond mae'r cyllid wedi parhau ar yr un lefel am flwyddyn arall er mwyn cydnabod y pwysau parhaus o ganlyniad i'r pandemig. Felly, bydd cyllid yn parhau yn 2023-24 ar

£37.5 miliwn ac mae £28.5 miliwn wedi cael ei ddyrannu i'w ddsbarthu i ysgolion yn y flwyddyn ariannol 2024-25.

Caiff cyllid ei ddsbarthu i ysgolion a lleoliadau nas cynhelir i'w galluogi i ddefnyddio'r cyllid mewn ffordd hyblyg ar ddulliau gweithredu sydd wedi'u teilwra i gefnogi anghenion penodol eu dysgwyr. Cafodd y fformiwla gyllido ei llywio gan ffocws ar y dysgwyr mwyaf agored i niwed ac mae'n seiliedig ar nifer o bwysoliadau sy'n gysylltiedig â nodweddion penodol gyda chyllid cyffredinol wedi'i gapio i £125K fesul ysgol. Mae fformiwla gyllido'r rhaglen ar gyfer y flwyddyn ariannol 2022-23 fel a ganlyn:

- Dyranriad o 50% - Cyfanswm nifer y disgyblion mewn meithrinfa hyd at flwyddyn 10 ym mis Chwefror 2022
- Dyranriad o 50% - Cyfanswm:
 - a) Nifer y disgyblion ym Mlynnyddoedd 1, 7 ac 11
 - b) Nifer y disgyblion sy'n gymwys i gael prydau ysgol am ddim neu sydd wedi'u diogelu yn ystod y cyfnod pontio (y dosbarth derbyn i flwyddyn 10)
 - c) Nifer y disgyblion sydd â datganiad o anghenion addysgol arbennig neu gynlluniau datblygu unigol (meithrinfa i flwyddyn 10)
 - d) Nifer y disgyblion o gefndiroedd Du ac Ethnig Leiafrifol neu Sipsiwn, Roma a Theithwyr 5+ oed (dosbarth derbyn i flwyddyn 10)
 - e) Nifer y disgyblion yr addysgir Cymraeg fel iaith gyntaf iddynt (dosbarth derbyn i flwyddyn 10)
 - f) Nifer y disgyblion mewn ysgolion/lleoliadau sydd wedi'u diffinio'n rhai gwledig (meithrinfa i flwyddyn 10).

Mae gwerthusiad cychwynnol o'r rhaglen wedi cael ei gynnal gan Miller Research a chafodd ei gyhoeddi ym mis Mai 2023 – [Gwerthuso'r Rhaglen Recriwtio, Adfer a Chodi Safonau | LIYW.CYMRU](#). Mae'n amlwg o'r gwerthusiad hwn bod ysgolion wedi cael budd sylweddol o gyllid y rhaglen. Mae penaethiaid wedi croesawu'r hyblygrwydd i recriwtio'r staff cywir i gefnogi anghenion eu dysgwyr unigol, o fewn cyd-destun unigryw eu hysgol.

Mae'r canfyddiadau allweddol o'r adroddiad gwerthuso fel a ganlyn:

- Amcangyfrifir bod 2,452 o staff cyfwerth ag amser llawn wedi'u cyllido drwy'r Rhaglen.
- Anghenion y dysgwyr oedd y brif ystyriaeth wrth wneud penderfyniadau ynghylch y dyraniadau cyllido, a hynny'n cael ei arwain gan wybodaeth yr ysgolion eu hunain am eu dysgwyr.
- Roedd cyngor a chymorth yr awdurdodau lleol yn fwy rhagnodol mewn lleoliadau gofal plant nag ysgolion.
- Cymorth lles oedd y dull gweithredu mwyaf effeithiol. Mae'r ffocws hwn wedi bod yn elfen ganolog yn yr holl feysydd dysgu er mwyn sicrhau mwy o ymgysylltu a galluogi datblygiad plant mewn addysg gynnar.
- Bydd effeithiau COVID-19 ar ddysgwyr, ac ysgolion yn para yn yr hirdymor. Bydd y profiad o'r tarfu ar eu haddysg yn aros gyda phlant, a bydd y gweithlu yn wynebu tarfu o hyd o ganlyniad i absenoldebau COVID-19.

Ysgolion Bro a Phresenoldeb

Y llynedd, buddsoddwyd £3.84m i gynyddu nifer y swyddogion ymgysylltu â theuluoedd a gyflogir gan ysgolion, gan sicrhau bod rhan o'u rôl yn canolbwyntio ar wella presenoldeb disgyblion. Cynyddodd y swm hwn i £6.5m yn y flwyddyn ariannol hon.

Rydym wedi cyhoeddi canllawiau ar Ysgolion Bro ac Ymgysylltu â theuluoedd ac rydym yn datblygu gwaith ymchwil, canllawiau ac astudiaeth achos pellach dros y misoedd i ddod.

Iechyd meddwl a llesiant

Mae Llywodraeth Cymru wedi penodi Iechyd Cyhoeddus Cymru i helpu ysgolion i weithredu ac ymgorffori'r [Fframwaith ar sefydlu dull ysgol gyfan ar gyfer llesiant emosiynol a meddyliol](#) drwy recriwtio tîm o gydgyssylltwyr gweithredu i weithio'n uniongyrchol gydag ysgolion i werthuso eu darpariaeth bresennol o ran llesiant, gan nodi'r hyn sy'n gweithio'n dda, unrhyw fylchau mewn darpariaeth a lle mae angen gwella. Erbyn diwedd mis Mehefin 2023 roedd 886 o ysgolion yn ymgysylltu â'r cydgysylltwyr gweithredu, sy'n cyfateb i 60.5% o holl ysgolion Cymru.

Er mwyn cefnogi'r broses o roi'r Fframwaith ar waith ymhellach, rydym wedi comisiynu arolwg o ysgolion, a ddaeth i ben ar 28 Gorffennaf. Drwy hyn, rhoddwyd cyfle i uwcharweinwyr ysgol wneud sylwadau ar effaith ein gwaith a llywio gweithgarwch yn y maes ymhellach.

Mae cwnsela yn rhan allweddol o sicrhau bod plant a phobl ifanc y mae angen cymorth arnynt oherwydd eu hiechyd emosiynol a'u hiechyd meddwl yn cael mynediad at y cymorth sydd ei angen arnynt. Mae Llywodraeth Cymru wedi dyrannu £2.1m yn 2023-24 i gyllido darpariaeth cwnsela drwy'r awdurdodau lleol. Defnyddir cyllid i gefnogi gwelliannau mewn cwnsela ac estyn y ddarpariaeth islaw'r trothwy presennol sef blwyddyn 6, yn unol ag argymhellion yr adolygiad o wasanaethau cwnsela sydd wedi'u lleoli mewn ysgolion ac yn y gymuned gan Brifysgol Caerdydd. Mae'r adroddiad, a gyhoeddwyd ym mis Mawrth 2022, yn gwneud argymhellion i helpu i wella'r gwasanaeth, drwy estyn yr hawl i blant iau a gwella trefniadau monitro a gwerthuso.

Hefyd, rydym yn darparu mwy na £16.4m dros gyfnod o dair blynedd (2022-2025) er mwyn sicrhau bod gwasanaeth mewngymorth CAMHS yn cael ei ddarparu'n genedlaethol. Fel rhan o'r gwasanaeth hwn mae ymarferwyr iechyd meddwl pwrpasol wedi'u lleoli mewn ysgolion fel ymgynghorwyr, i fod yn ddolen gyswllt ac i roi cyngor a hyfforddiant. Mae'r gwasanaeth hwn bellach wedi'i ymgorffori ym mhob un o'r saith bwrdd iechyd, ac rydym wedi cael adroddiadau diwedd y flwyddyn sy'n dangos y gweithgarwch hyd yma. Mae hyn yn cael ei ddadansoddi ar hyn o bryd ac mae'r canfyddiadau cychwynnol yn dangos bod y rhan fwyaf yn cynnig gwasanaeth tebyg ond bod rhywfaint o hyblygrwydd o ran eu dulliau gweithredu, sy'n cael ei fonitro. Mae Iechyd Cyhoeddus Cymru yn cynnal cyfarfodydd rheolaidd â chydgyssylltwyr cenedlaethol a chynhaliwyd yr un diwethaf ar 12 Gorffennaf 2023.

Rydym wedi comisiynu Iechyd Cyhoeddus Cymru i ddatblygu pecyn cymorth "beth sy'n gweithio" a fydd yn helpu ysgolion i nodi ymyriadau cyffredinol ac wedi'u targedu priodol i'w defnyddio yng nghymuned eu hysgol. Bydd yn ffynhonnell o gyngor annibynnol, sy'n

seiliedig ar dystiolaeth ar amrywiaeth o ymyriadau, rhaglenni a hyfforddiant sydd ar gael ar hyn o bryd ac sy'n cael eu marchnata i ysgolion. Mae hyn wedi cael ei gyd-awduro drwy waith gydag athrawon a rhieni. Mae gwybodaeth wedi cael ei chasglu ar yr hyn y mae angen i ysgolion ei wybod wrth ystyried cyflwyno adnoddau i helpu i hyrwyddo iechyd meddwl a llesiant, ac mae cryn dipyn o waith yn cael ei wneud i sicrhau bod yr iaith a ddefnyddir yn briodol ar gyfer y gynulleidfa arfaethedig.

Nodwyd grŵp cychwynnol o chwe ymyriad ac maent wedi cael eu cyhoeddi ar HWB ac maent yn gyfuniad o'r canlynol:

- dulliau cyffredin i bob plentyn neu'r ysgol gyfan
- ymyriadau i blant a all fod yn agored i broblemau iechyd emosiynol neu iechyd meddwl
- ymyriadau i blant a all ddangos arwyddion o broblemau iechyd meddwl neu iechyd emosiynol

Bydd y gwaith hwn yn llywio'r defnydd o £1.1m a ddarparwyd gennym yn 2023-24 i gefnogi'r broses o gyflwyno ymyriadau cyffredinol ac wedi'u targedu, a hyfforddiant i athrawon ac aelodau eraill o staff yr ysgol.

Mae Llywodraeth Cymru hefyd wedi creu adnodd ar-lein sy'n hyrwyddo'r nifer mawr o adnoddau digidol a gynlluniwyd yn benodol i gefnogi pobl ifanc gyda'u hiechyd meddwl a'u lles emosiynol eu hunain. Mae [Pecyn Cymorth Iechyd Meddwl Pobl Ifanc](#) yn cysylltu pobl ifanc 11-25 oed â gwefannau, apiau, llinellau cymorth a mwy er mwyn meithrin gwydnwch a'u cefnogi.

Llesiant a datblygiad

Gan adeiladu ar lwyddiant Haf o Hwyl, a gynhaliwyd yn ystod haf 2021, ym mis Hydref 2021 gwnaethom gyhoeddi £20m ar gyfer y rhaglen Gaeaf Llawn Lles er mwyn cefnogi'r ymrwymadau a nodwyd yn Adnewyddu a Diwygio ymhellach a chynnig mwy o gyfleoedd i blant a phobl ifanc 0-25 oed i ddatblygu eu llesiant cymdeithasol, emosiynol a chorfforol. Cyflwynwyd y rhaglen drwy bum maes gweithgarwch, gyda'r sefydliadau canlynol yn cael cyllid i ddarparu gweithgareddau Gaeaf Llawn Lles:

- £6m i awdurdodau lleol: a ddarparwyd gweithgareddau drwy swyddogion arweiniol Chwarae yn bennaf a thrwy barhau â gwaith Haf o Hwyl; roedd partneriaid yn cynnwys y trydydd sector a'r sector preifat.
- £3m i sefydliadau cenedlaethol: a ddarparwyd gan Chwaraeon Cymru, Cymdeithas y Prif Lyfrgellwyr, y Gwasanaeth Cerddoriaeth Cenedlaethol, Urdd Gobaith Cymru ac Amgueddfa Cymru, a Ffederasiwn Amgueddfa ac Oriolau Celf Cymru.
- £10.7m o gyllid a ddyrannwyd i leoliadau a darparwyd addysg, gan gynnwys:
 - ysgolion cynradd ac uwchradd
 - colegau addysg bellach
 - £1.3m a ddyrannwyd i CCAUC er mwyn sicrhau bod sefydliadau yn cydweithio ag Undebau Myfyrwyr i ddarparu'r gweithgareddau.
- £300k i gefnogi gwerthusiad amlweddog.

Hefyd, fel rhan o'r Gaeaf Llawn Lles, darparwyd dros £700,000 gennym i gefnogi'r broses o dreialu Sesiynau Cyfoethogi Ychwanegol mewn ysgolion a wirfoddolodd yn ystod y flwyddyn academaidd 2021/22. Roedd y treial yn gwarantu pum awr o weithgareddau chwaraeon, diwylliannol, creadigol, adloniadol a hamdden yr wythnos (am 10 wythnos) i ddysgwyr cyn a/neu ar ôl oriau ysgol arferol. Roedd angen i 20% o leiaf o'r amser (awr yr wythnos) gyd-fynd â chymorth academaidd drwy deilwra gweithgareddau chwaraeon neu gyfoethogi i gynnwys rhai sgiliau academaidd craidd. Cafodd 13 o ysgolion (wyth ysgol gynradd a thair ysgol uwchradd a dwy ysgol pob oed (4-16 oed)) ac un coleg gymorth gan Lywodraeth Cymru i sefydlu a chyflwyno Sesiynau Cyfoethogi Ychwanegol.

Cafodd gwerthusiadau o'r Gaeaf Llawn Lles a'r Treialon Sesiynau Cyfoethogi Ychwanegol eu cyhoeddi, ar wahân, ar ddechrau 2023 ac roedd canfyddiadau'r naill a'r llall yn gadarnhaol iawn. Arweiniodd y treialon at effeithiau cadarnhaol i'r dysgwyr a gymerodd ran. Roedd hyn yn cynnwys mwy o gymdeithasoli, gwell llesiant, datblygu sgiliau newydd, gan gynnwys bod yn egniol yn gorfforol, a gwelliannau o ran ymddygiad, presenoldeb yn yr ysgol ac ymgysylltu yn yr ystafell ddosbarth. Mae'r gwerthusiadau bellach yn cael eu hystyried yng nghyd-destun ein polisïau a'n diwygiadau addysgol ehangach.

Rhaglen Gwella Gwyliau'r Haf

Dyrannwyd £4.85m ar gyfer y rhaglen yn 2022-23. Gwnaeth cyfanswm o 139 o ysgolion mewn 21 o ardaloedd cyngor gyflwyno'r rhaglen i 196.5 o garfannau, a oedd yn darparu 7860 o leoedd y dydd tra oedd yn rhedeg. Mae ffigurau presenoldeb gwirioneddol yn dangos bod 6884 o blant wedi mynychu o leiaf unwaith. Mae cyfanswm o £4.85m wedi cael ei ddyrannu unwaith eto yn 2023-24, gyda 176 o gynlluniau yn yr arfaeth ledled Cymru ar gyfer yr haf hwn, a fydd yn cynnig bron 11,000 o leoedd i ddysgwyr y dydd tra bydd y cynlluniau yn rhedeg. Hefyd, eleni, mewn ymateb i'r argyfwng costau byw, bydd plant sy'n dod yn cael cynnig 'Bag Bwyd' (bag a fydd yn cynnwys nwyddau groser sylfaenol) i fynd adref ag ef.

Cyfleoedd chwarae yn ystod gwyliau'r ysgol

Fel rhan o'n hymateb i'r argyfwng costau byw, cyllidwyd rhaglen Haf o Hwyl yn 2022, a gynigiodd weithgareddau am ddim a chyfle i gael i blant a phobl ifanc 0-25 oed gael byrbrydau iach yn ystod gwyliau'r ysgol. Cafodd dros 300,000 o blant a phobl ifanc a'u teuluoedd fudd o gymryd rhan yn y gweithgareddau. Nid oes unrhyw gyllid wedi cael ei ddyrannu ar gyfer Hwyl o Haf arall yn 2023.

Mae cyllid Prosiect Gwyliu Playworks gwerth £1m wedi cael ei ddyrannu i awdurdodau lleol ar gyfer 2023-24, sy'n ategu darpariaeth Bwyd a Hwyl Rhaglen Gwella Gwyliu'r Haf drwy gynnig byrbrydau iach mewn darpariaeth sy'n cael ei staffio gan Playworks yn ystod gwyliau'r haf.

Cynllun Ôl-16 a phontio

Mae'r [Cynllun Ôl-16 a Phontio Adnewyddu a Diwygio](#), a gyhoeddwyd ym mis Mawrth 2022, yn amlinellu'r ffordd y byddai Llywodraeth Cymru'n gweithio gyda darparwyr addysg ôl-16 i gefnogi dysgwyr ac ymarferwyr ledled Cymru i symud ymlaen o bandemig COVID-19.

Gwerthusiad o gyllid adfer ôl-16 wedi COVID-19

Ym mis Ebrill 2022, gwnaethom gomisiynu gwerthusiad o effeithiolrwydd cyllid cysylltiedig â COVID-19 a ddyrannwyd yn flaenorol ar gyfer addysg a hyfforddiant ôl-16. Bydd y gwerthusiad yn rhoi tystiolaeth i lywio dulliau strategol a gweithredol Llywodraeth Cymru o roi cymorth parhaus ar gyfer addysg a hyfforddiant ôl-16 wrth i'r sector adfer yn sgil effeithiau tarfu'r pandemig. Bydd hefyd yn archwilio'r opsiynau ar gyfer gwerthusiad o effaith yn y dyfodol a fframwaith gwerth am arian. Bydd yr holl ddata'n cael eu dadansoddi a'u syntheseiddio a'u cyhoeddi mewn adroddiad terfynol ym mis Gorffennaf 2023.

Gweithgarwch presennol i gefnogi dysgwyr ôl-16

Mae'r prosiectau canlynol yn parhau i gefnogi dysgwyr ôl-16 y mae'r pandemig a'r broses bontio wedi effeithio arnynt:

- a) **Mentora** – Mae CCAUC yn gweithio gyda Phartneriaeth Ymggyraedd yn Ehangach Gogledd a Chanolbarth Cymru i gyflwyno rhaglen fentora ar-lein i nifer o ysgolion a rhai colegau ledled Cymru. Caiff y rhaglen fentora ei chyflwyno gan fyfyrwyr addysg uwch rhwng mis Chwefror a mis Mai/Mehefin 2023. Rhwng mis Rhagfyr 2022 a mis Mawrth 2023, cofrestrodd 390 o ddysgwyr â'r prosiect, yr oedd 232 ohonynt wedi cofrestru ar lwyfan Brightside ac roeddent yn gallu cysylltu â mentoriaid. Mae menteion wedi cael eu recriwtio o wyth coleg a 16 o ysgolion Ymggyraedd yn Ehangach â blaenoriaeth sy'n cynnwys chweched dosbarth yng Nghymru. Recriwtiwyd 132 o fentoriaid o chwe phrifysgol, dau goleg a thrwy'r Coleg Cymraeg Cenedlaethol. Mae 97 o fentoriaid wedi ymgysylltu â menteion drwy'r llwyfan. Caiff yr adroddiad gwerthuso terfynol ei gyhoeddi ym mis Hydref 2023.
- b) **Cyn-fyfyrwyr** – yn 2022-23 mae Gyrfa Cymru wedi helpu pob ysgol yng Nghymru i sefydlu a chynnal rhwydweithiau o gyn-fyfyrwyr. Mae swyddogion bellach wedi cael yr adroddiad gwerthuso terfynol ar y prosiect. Mae 800 o gyn-fyfyrwyr o 80 o ysgolion uwchradd wedi cynnig cymorth i'w hen ysgol. Daeth Gyrfa Cymru i'r casgliad y gallai adeiladu ar lwyddiant prosiect y cyn-fyfyrwyr drwy ymgorffori'r model yn ei ddarpariaeth graidd. Yn y flwyddyn ariannol 2023-24, bydd pob Cynghorydd Ymgysylltu â Busnes yn helpu un ysgol yn yr ardal i sefydliad rhwydwaith o gyn-fyfyrwyr.
- c) **Profiad gwaith wedi'i deilwra** – Yn dilyn cynllun peilot gyda dysgwyr B10, mae Gyrfa Cymru wedi cael swm o £500k i ymgysylltu ymhellach â chyflogwyr a chynnig hyd at 500 o leoliadau profiad gwaith wedi'u targedu yn 2023/24. Bydd y lleoliadau profiad gwaith hyn yn cefnogi dysgwyr B11 sydd wedi cael anhawster i ailgydio yn eu haddysg ar ôl tarfu'r pandemig yn bennaf. Bydd ysgolion o bob un o'r 22 ALI yn cael eu gwahodd i gymryd rhan yn y prosiect. Mae Gyrfa Cymru wedi cyflogi 8.5 Cynghorydd Ymgysylltu â Busnes i reoli'r lleoliadau.
- d) **Yn barod ar gyfer y Brifysgol** – Mae'r Brifysgol Agored a phob prifysgol yng Nghymru wedi cael cyllid ar gyfer 2022-2025 i gydweithio i ddatblygu [Hwb Yn Barod ar gyfer y Brifysgol](#). Yn 2023-24, bydd Y Brifysgol Agored a SAUau ledled

Cymru yn parhau i ddatblygu ac ehangu'r ystod o adnoddau ar yr Hwb Barod ar gyfer y Brifysgol sy'n rhoi cymorth a chyngor i amrywiaeth eang o ddysgwyr sy'n pontio i Addysg Uwch. Mae SAUau wrthi'n creu cyfres o bodlediadau dwyieithog lle bydd myfyrwyr yn trafod amrywiaeth o bynciau, gan gynnwys pryderon ynglŷn â bywyd ac arian myfyrwyr a rhwystrau sy'n atal unigolion rhag gwneud cais i'r brifysgol a phontio i Addysg Uwch.

- e) **Seminarau Galwedigaethol Cymraeg** – Yn ystod y pandemig, cafodd dysgwyr o gartrefi di-Gymraeg a oedd yn mynd i ysgol uwchradd cyfrwng Cymraeg lai o gyfleoedd i ddysgu a rhyngweithio'n gymdeithasol drwy gyfrwng y Gymraeg. Mae llawer o'r dysgwyr hyn bellach wedi symud ymlaen i raglenni galwedigaethol ôl-16 yn y coleg lle gallant fod ymhlith lleiafrif bach o siaradwyr Cymraeg rhugl. Yn 2022/23, gwnaeth y Coleg Cymraeg Cenedlaethol ddatblygu a threialu cyfres o seminarau pwnc i ddysgwyr 16-19 oed sy'n dilyn cyrsiau galwedigaethol. Gwnaeth y cynllun peilot ddwyn ynghyd ddysgwyr galwedigaethol sy'n siarad Cymraeg o holl golegau AB Cymru, a oedd yn astudio drwy gyfrwng y Saesneg yn bennaf, ar gyfer cyfres o seminarau rhithwir o dan arweiniad tiwtoriaid sy'n siarad Cymraeg ac sy'n arbenigo ym maes **Busnes** a'r **Celfyddydau Perfformio**. Mae'r prosiect hwn wedi dod i ben bellach, a bydd yr adroddiad gwerthuso terfynol yn dod i law cyn hir.
- f) **Cyllid Adferiad a Chynnydd Dysgwyr** – Yn 2021-22, cafodd cyllid adferiad a chynnydd dysgwyr gwerth £33m ei ddyrannu i golegau AB a darpariaeth chweched dosbarth er mwyn iddynt gefnogi dysgwyr y mae'r pandemig wedi tarfu arnynt. Dyfarnwyd swm ychwanegol o £21m ar gyfer adferiad a chynnydd dysgwyr yn 2022/23. Mae'r cyllid hwn wedi galluogi colegau AB a darpariaeth chweched dosbarth i ddarparu oriau dysgu ychwanegol i ddysgwyr ym mlynnyddoedd 12, 13, Coleg B1, B2 ac uwch. Roedd dysgwyr yn gallu ymgymryd â dysgu mewn grŵp, dysgu ar sail un i un neu gyfuniad o'r ddau. Cafodd dysgwyr gyfle i fynd dros ddysgu blaenorol eto a dyfnhau eu gwybodaeth er mwyn bodloni gofynion eu cwrs, cael cymorth bugeiliol penodol, gan gynnwys meithrin gwydnwch a hyder a datblygu eu sgiliau ymarferol. Yn 2023/24, mae swm pellach o £10.563m o gyllid Adferiad a Chynnydd Dysgwyr wedi cael ei ddyrannu i golegau addysg bellach a darpariaeth chweched dosbarth.
- g) **Cyllid Pontio** – cafodd colegau AB a darpariaeth chweched dosbarth gyllid pontio gwerth £12m yn 2021/22/ Mae swm pellach o £3m o gyllid pontio wedi cael ei ddyrannu i golegau AB a darpariaeth chweched dosbarth ar gyfer y flwyddyn academaidd 2022/23 er mwyn codi ymwybyddiaeth dysgwyr o'r amrywiaeth eang o opsiynau mewn addysg a hyfforddiant ôl-16. Mae canllawiau wedi cael eu hadolygu yn seiliedig ar astudiaethau achos ac adborth monitro ac maent yn argymhell y dylai darparwyr drefnu diwrnodau rhagflas ar y coleg, dosbarthiadau meist'r neu weithdai rhyngweithiol a rhaglenni haf i ddysgwyr B10 a B11 er mwyn eu helpu i wneud penderfyniad hyddysg ar y cam nesaf yn eu llwybr addysgol, hyfforddiant neu gyflogaeth.

Iechyd meddwl a llesiant staff a dysgwyr ôl-16

Roedd pryder am yr effaith ar ddysgwyr a staff yn parhau i dyfu drwy gydol y pandemig a phwysleisiodd adborth gan y sector yr effaith sylweddol yr oedd hyn yn ei chael ar iechyd meddwl a llesiant dysgwyr a staff. Cafodd pob person ifanc bron rywfaint o brofiad o orbryder, iselder a rhwystredigaeth a oedd yn gysylltiedig â'r cyfnod hir o darfu ar ei addysg, arholiadau a gollwyd, eu llwybr ymlaen i'r brifysgol a/neu eu rhagolygon cyflogaeth.

Mae effeithiau'r pandemig wedi bod yn bellgyrhaeddol ac ar sail adborth o'r sector, mae'r prif effeithiau ar ddysgwyr a staff yn cynnwys:

- **Pwysau academaidd** – terfynau amser, arholiadau, diffyg dealltwriaeth a newidiadau i ddisgwyliadau, pwysau ymdopi, dryswch, pwysau gan rieni, dychwelyd i'r coleg a dysgu wyneb yn wyneb, ofn methu, meddwl am y dyfodol, cyfraddau cadw.
- **Anawsterau cymdeithasol a phersonol** – cydberthnasau, bywydau cymdeithasol, bywyd y cartref, teulu, problemau personol, hiraeth/unigrwydd/teimlo'n ynysig, bwlio, pwysau gan gyfoedion, teimlo eu bod yn methu siarad ag eraill, adleoli, marwolaeth aelod o'r teulu/partner/frind, effaith y cyfryngau cymdeithasol, cydbwysedd rhwng bywyd a gwaith, gofal plant, addysg yn y cartref, cynnydd mewn hunan-niweidio a chamddefnyddio sylweddau.
- **Straen, iselder a gorbryder** – diffyg sgiliau rheoli straen
- **Materion ariannol** – colli incwm y teulu
- **Cymorth a mynediad digidol** – diffyg hyfforddiant neu fynediad i gyfarpar

Dyrannwyd buddsoddiad cychwynnol o £2m i'r sector AB yn 2020-21 gyda £2.5m pellach yn cael ei ddyrannu ym mis Ionawr 2021 i gefnogi effaith pandemig COVID-19 ar ddysgwyr a staff AB. Clustnodwyd £500,000 o'r swm hwn ar gyfer dysgu seiliedig ar waith.

Rhoddodd y cyllid ategol hwn o £2.5m adnodd ychwanegol i alluogi sefydliadau i fuddsoddi ymhellach mewn darparu cymorth i staff a dysgwyr. Defnyddiwyd y rhan fwyaf o'r cyllid hwn i recriwtio staff a mentoriaid cwnsela a llesiant ychwanegol ac, mewn rhai sefydliadau, i brynu gwasanaeth cwnsela y tu allan i oriau. Defnyddiwyd cyllid hefyd i ddarparu hyfforddiant gwydnwch yn ymwneud yn benodol â COVID-19 i staff.

Hefyd, yn 2022/23, darparwyd £700,000 i gefnogi iechyd a llesiant dysgwyr, staff a sefydliadau prentisiaeth. Bydd hyn yn helpu dysgwyr i barhau i ddilyn rhaglen i gwblhau eu prentisiaeth, gan barhau â'n ffocws ar gynnal a datblygu darpariaeth o safon a sicrhau canlyniadau llwyddiannus. Yn 2023/24, mae swm pellach o £1m wedi cael ei ddyrannu i gefnogi'r maes hwn.

Mae effeithiau COVID-19 yn parhau i fod yn flaenoriaeth ac mae buddsoddiad yn parhau i gryfhau'r cymorth ar gyfer iechyd meddwl a llesiant dysgwyr a staff mewn addysg bellach. Yn ogystal â'r dyraniad blynyddol sylfaenol o £2m, dyrannwyd swm ychwanegol o £4m yn 2022/23, a swm ychwanegol o £2m yn 2023/24, er mwyn helpu i fynd i'r afael ag effeithiau'r pandemig ar iechyd meddwl a llesiant.

Mae adborth gan golegau yn awgrymu eu bod yn parhau i weld effeithiau andwyol ar lesiant dysgwyr, gan gynnwys mwy o bryder a phroblemau ymddygiadol. Mae'r

buddsoddiad ychwanegol yn cael ei ddefnyddio i ddarparu'r cymorth ychwanegol sydd ei angen i gynyddu maint timau llesiant/lles er mwyn iddynt allu ymateb i'r nifer cynyddol o atgyfeiriadau, darparu gwasanaethau cwnsela i ddysgwyr ac ariannu gweithgareddau i feithrin gwydnwch a chefnogi llesiant cymdeithasol ac emosiynol dysgwyr. Mae gwaith helaeth yn cael ei wneud gyda cholegau i ymgorffori ymarfer a lywir gan drawma, yn ogystal â chyflwyno cynrychiolwyr llesiant staff drwy'r sector cyfan.

Dysgu digidol addysg bellach

Ym mis Rhagfyr 2022, lansiais "alwad i weithredu" digidol i'r sector AB. Gofynnais i bob sefydliad baratoi cynlluniau strategol digidol yn dangos sut y byddant yn adeiladu ar brofiadau'r pandemig i sefydlu dull dysgu digidol cynaliadwy. Rwyf wedi gofyn i sefydliadau ddangos sut y byddant yn:

1. Cydweithio i ehangu mynediad at gyfleoedd dysgu
2. Datblygu galluoedd digidol dysgwyr a staff a'u hyder ar gyfer dysgu, bywyd a gwaith
3. Defnyddio technoleg i'r eithaf er mwyn grymuso, ennyn brwdfrydedd ac ysbrydoli dysgwyr
4. Ymgorffori dulliau cyflawni ystywyth, cydnerth a chynaliadwy

Er mwyn helpu i baratoi'r cynlluniau mae £8m o gyllid cyfalaf wedi cael ei ddyrannu dros dair blynedd ar gyfer seilwaith ac arloesi digidol. Rydym hefyd wedi comisiynu [ymchwil](#) gan Jisc, sy'n defnyddio profiadau yn ystod y pandemig, er mwyn helpu i nodi lle y gall y defnydd o ddysgu digidol gael yr effaith a'r budd mwyaf.

Ymchwil a thystiolaeth

Ymchwil a Thystiolaeth y Blynyddoedd Cynnar

Mae'r tîm Tystiolaeth Plant, Teuluoedd a Gofal Plant wedi comisiynu sawl darn o waith i ddeall y sectorau gofal plant a chwarae yn well ar ôl COVID-19. Mae'r rhain yn cynnwys yr Adolygiad o Warchodwyr Plant a gyhoeddwyd yn ddiweddar ac ymchwil sy'n parhau ynglŷn ag Asesiadau o Ddigonolrwydd Gofal Plant a'r gweithlu gofal plant a chwarae. Mae'r darnau hyn o waith gyda'i gilydd yn rhoi tystiolaeth wedi'i diweddarau inni ynglŷn â'r sector ar hyn o bryd, a'i anghenion yn y dyfodol.

Gwerthuso'r Rhaglen Recriwtio, Adfer a Chodi Safonau

Cyhoeddwyd yr adroddiad gwerthuso hwn ar 3 Mai 2023. [Gwerthuso'r Rhaglen Recriwtio, Adfer a Chodi Safonau | LLYW.CYMRU](#)

Canfyddiadau:

- Amcangyfrifir bod 2,452 o staff cyfwerth ag amser llawn wedi'u cyllido drwy'r Rhaglen.
- Anghenion y dysgwyr oedd y brif ystyriaeth wrth wneud penderfyniadau ynghylch y dyraniadau cyllido, a hynny'n cael ei arwain gan wybodaeth yr ysgolion eu hunain am eu dysgwyr.
- Roedd cyngor a chymorth yr awdurdodau lleol yn fwy rhagnodol mewn lleoliadau gofal plant nag ysgolion.

- Cymorth lles oedd y dull gweithredu mwyaf effeithiol. Mae'r ffocws hwn wedi bod yn elfen ganolog yn yr holl feysydd dysgu er mwyn sicrhau mwy o ymgysylltu a galluogi datblygiad plant mewn addysg gynnar.

Argymhellion:

- Parhau i ganolbwyntio ar ddiwallu angen, fel y caiff ei ddiffinio ar lefel ysgol a lleoliad gofal plant, ar y cyd â blaenoriaethau ar lefel genedlaethol.
- Archwilio'r posibilrwydd o bennu isafswm dyraniad grant.
- Ystyried pwysoliad ychwanegol wrth gyfrifo grantiau ar gyfer natur wledig lleoliadau.
- Parhau i fabwysiadu dulliau cyfannol a gwneud y defnydd gorau o ddulliau amlasiantaethol er mwyn diwallu anghenion 3-7 oed yn llawn.
- Parhau i gefnogi addysg a gofal plant cynnar y tu allan i'r ysgol, gan gynnwys lleoliadau gofal plant nas cynhelir ac nas ariennir.
- Nodi mai diben unrhyw hyfforddiant a ddarperir gan y grantiau yw gwella adnoddau staff gyda dysgwyr, nid dim ond uwchsgilio'r gweithlu presennol.
- Cysylltu'n agosach â mentrau eraill i gynyddu nifer y staff. Er enghraifft, rhaglenni sy'n cefnogi mynediad i'r gweithlu yn y sector gofal plant a'r sector ysgolion.
- Dylai Llywodraeth Cymru a'r awdurdod lleol annog cydweithio a gweithio mewn clwstwr ar lefel ysgolion a gofal plant.
- Sefydlu adnodd cenedlaethol i fesur yn gyson anghenion lleol y tu allan i'r carfannau â blaenoriaeth fel y gall dyraniadau grant gefnogi pob angen yn effeithiol.
- Sicrhau bod data cadarn yn cael eu casglu drwy gyflwyno trefniadau cyffredin i ysgolion a lleoliadau gofal plant ar gyfer monitro faint o adnoddau ychwanegol sydd, a gofnodir fel FTE, nifer y staff a'r maes dysgu lle maent yn gweithredu.

Arolwg Iechyd a Lles Myfyrwyr Rhwydwaith Ymchwil Iechyd Ysgolion (SHRN)

Mae'r Adroddiad Cenedlaethol ar Arolwg Iechyd a Lles Myfyrwyr Rhwydwaith Ymchwil Iechyd Ysgolion (SHRN) ar gyfer 2021/22 bellach ar gael. [Dangosfwrdd Data Rhwydwaith Ymchwil Iechyd Ysgolion \(shinpyapps.io\)](https://shinpyapps.io)

Mae dangosfwrdd SHRN yn fyw o ran data iechyd a lles o arolwg 2017, 2019 a 2021 SHRN ar lefel genedlaethol a lefel ALI/bwrdd iechyd. Gellir rhyngweithio â'r data yn y dangosfwrdd neu ei lawrlwytho i'w dadansoddi. Mae'r arolwg, a gynhelir bob dwy flynedd, yn rhoi ciplun rheolaidd ar ymddygiadau iechyd a lles dysgwyr 11-16 oed. Drwy hyn, gellir cynnal asesiad parhaus o bobl ifanc yng Nghymru, yn genedlaethol ac yn rhanbarthol, a rhoddir cyfleoedd i lunio cymariaethau rhyngwladol o dueddiadau ym maes iechyd a lles y glasod.

Cafodd y dangosfwrdd ei greu ar y cyd â thîm DECIPHer Prifysgol Caerdydd. Nod y cydweithrediad oedd helpu defnyddwyr i weld rhai darnau o ddata arolwg Rhwydwaith Ymchwil Iechyd Ysgolion (SHRN) ar lefel ddaearyddol is nag erioed o'r blaen. Mae'r dangosfwrdd yn cynnwys 32 o bynciau gwahanol ar gyfer tair blwyddyn o'r arolwg (2017, 2019 a 2021), y gellir eu gweld ar lefelau rhywedd, oedran, cyfoeth teuluol a daearyddol gwahanol. Mae DECIPHer hefyd wedi cyhoeddi Adroddiad Cenedlaethol sy'n cynnwys amrywiaeth ehangach o ddata mwyaf diweddar arolwg SHRN yn 2021 ar lefel Cymru.

Gyda'i gilydd, mae'r ddau gynnyrch yn edrych yn fanwl ar iechyd a lles myfyrwyr mewn ysgolion uwchradd yng Nghymru.

Mae categorïau SHRN fel a ganlyn:

- Bwyd a gweithgarwch corfforol
- Llesiant ac iechyd emosiynol
- Defnyddio a chamddefnyddio sylweddau
- Rhyw a pherthnasoedd
- Bywyd ysgol
- Cyfeillgarwch a bwlio

Bydd SNRN yn cynnig ffynhonnell allweddol o ddata i lywio astudiaeth hirdymor newydd gyda'r nod o fonitro ac olrhain effeithiau sydd newydd ymddangos ac effeithiau parhaus pandemig COVID-19 ar blant a phobl ifanc yng Nghymru. Caiff y canfyddiadau eu defnyddio i lywio mesurau lliniaru effeithiol a sicrhau parhad dysgu.

Rhwydwaith Tystiolaeth Gydweithredol (CEN)

Yn 2021, gofynnodd Llywodraeth Cymru am ddatganiadau o ddiddordeb mewn ymchwil gydweithredol i'w chynnal gan academyddion yn ein prifysgolion i wahanol agweddau ar addysg a oedd yn ymwneud ag anghenion y Strategaeth Genedlaethol ar gyfer Ymchwil ac Ymholiad (NSERE). Yn sail i hyn, bu ffocws ar effeithiau pandemig COVID-19 a sut y gellir lliniaru'r rhain. Yn dilyn proses ymgeisio, rhoddwyd y cyllid i gyfanswm o 18 o brosiectau mewn pum sefydliad blaenllaw.

Y diweddaraf:

- Cynhaliwyd y trydydd seminar mewn cyfres o chwe seminar ar 04/05/23. Yn y seminar hwn, lledaenwyd canfyddiadau'r tri phrosiect a oedd yn canolbwyntio ar **iaith, llythrennedd a llenyddiaeth**. Roedd hyn yn cynnwys ymchwil i'r ffordd y mae'r pandemig wedi effeithio ar ddarpariaeth llythrennedd a darllen, archwiliad o'r ffordd y mae'r pandemig a digwyddiadau eraill ar yr un pryd wedi effeithio ar addysgu llenyddiaeth a throsolwg o adnodd newydd ar 'drawsieithu' er mwyn helpu addysgwyr sy'n gweithio gyda phlant sy'n defnyddio neu sy'n dysgu mwy nag un iaith. Ers y diweddariad diwethaf, mae tri adroddiad CEN arall wedi cael eu cyhoeddi ar Hwb, sef:
 - **Effaith COVID-19 ar ddysgwyr sy'n ffoaduriaid yng Nghymru**. Ar gael: [Effaith COVID-19 ar ddysgwyr sy'n ffoaduriaid yng Nghymru \(llyw.cymru\)](#)
 - **Cefnogi plant ifanc tawel, swil a phryderus yn yr ysgol**. Ar gael: [Cefnogi plant ifanc tawel, swil a phryderus yn yr ysgol \(llyw.cymru\)](#)
 - **COVID-19, Addysg a Dysgu: Codi Lleisiau Plant Ifanc**. Ar gael: [COVID-19, Addysg a Dysgu: Codi Lleisiau Plant Ifanc \(llyw.cymru\)](#)
- Cynhaliwyd y pedwerydd seminar mewn cyfres o chwe seminar ar 03/07/23. **Yn y seminar hwn, lledaenwyd canfyddiadau'r tri phrosiect a oedd yn canolbwyntio ar newid dulliau gweithredu yn yr ystafell ddosbarth**. Roedd hyn yn cynnwys ymchwil i lais y disgybl; addysgu a dysgu yn yr awyr agored; ac arferion grwpio ar gyfer cymorth dysgu. Caiff yr adroddiadau hyn eu cyhoeddi ar Hwb yn yr wythnosau nesaf.

Y Camau Nesaf:

Mae dwy astudiaeth arall sydd eto i'w cyflwyno i'r Gwasanaethau Gwybodaeth a Dadansoddi i'w dadansoddi. Themâu'r ddau seminar arall yw:

- Pontio i ôl-16 a thu hwnt
- Dysgu ac ymgysylltu yn yr ysgol

Bwriedir i'r rhain gael eu cynnal erbyn diwedd 2023.

Are the kids alright? The early careers of education leavers since the COVID-19 pandemic

Ffocws yr Astudiaeth:

- Yn yr adroddiad hwn, cyflwynir tystiolaeth ynglŷn â hanes carfannau o bobl ifanc a ymunodd â'r farchnad lafur yn ystod y pandemig hyd yma. Mae'r drafodaeth yn canolbwyntio ar y canlynol:
- Sut y datblygodd canlyniadau'r farchnad lafur dros y pandemig a chymharu tueddiadau â'r dirwasgiad yn 2008 er mwyn dangos maint ysgytwad COVID-19 i bobl ifanc.
- Profiadau carfannau o bobl ifanc a ymunodd â'r farchnad lafur yn ystod blynyddoedd COVID-19 neu ychydig cyn hynny. Cymharu eu cyfraddau cyflogaeth a mesurau lluosog o ansawdd swyddi â rhai'r carfannau cynharach er mwyn asesu i ba raddau y maent yn debygol o brofi creithiau hirdymor o ganlyniad i'r pandemig.
- Rhagolygon carfannau yn y dyfodol sydd ar fin ymuno â'r farchnad lafur.

Canfyddiadau Allweddol:

- **Mae'r dystiolaeth o ddirwasgiadau blaenorol yn dweud wrthym fod pobl ifanc sy'n ymuno â'r farchnad lafur yn ystod cyfnodau o ddirywiad economaidd yn tueddu i wynebu canlyniadau gwaeth o ran gyrfa sy'n cymryd sawl blwyddyn i adfer yn eu sgil.**
- **Cafodd y garfan a raddiodd yn 2020, yn enwedig unigolion â graddau prifysgol, ganlyniadau gwaeth i ddechrau ar rai mesurau.**
- **Mae'n ymddangos bod yr adferiad economaidd cyflym a'r cynnydd yn nifer y swyddi gwag newydd ers 2021 wedi rhoi cyfle i newydd-ddyfodiaid adennill tir a gollwyd yn gyflym.**
- **Ar wahân i garfan 2020, ni welodd carfannau eraill a ymunodd â'r farchnad lafur yn ystod y pandemig neu ychydig cyn hynny gynnydd galwedigaethol arafach ac nid oedd eu swyddi o ansawdd gwaeth, gydag un eithriad: roedd y rhai o gefndiroedd difreintiedig yn fwy tebygol o fod yn yr un swydd ag roeddent yn ei dal yn yr ysgol neu'r brifysgol. Fodd bynnag, nid oes unrhyw arwydd, hyd yma, fod hyn wedi effeithio ar fesurau eraill o ansawdd eu swydd.**
- **Mae'n bosibl nad yw rhai effeithiau negyddol pandemig COVID-19 wedi amlygu eu hunain eto.**
- Yr hyn sy'n achosi mwy o bryder o bosibl yw rhagolygon y ddwy garfan nesaf o raddedigion. Byddant wedi dioddef **dwyr ergyd anffodus iawn, gyda tharfu yn**

ystod cam allweddol o'u haddysg oherwydd y pandemig, ac wedyn ddirwasgiad economaidd ar ôl iddynt ymuno â'r farchnad waith.

Diweddariad ar y Gwerthusiad Ôl-16

Dyrannodd Llywodraeth Cymru dros £294 miliwn i gefnogi darparwyr addysg a hyfforddiant ôl-16 ledled Cymru, er mwyn hwyluso eu gwaith mewn ymateb i bandemig COVID-19 sy'n dal i fynd rhagddo ac adfer yn ei sgil. Dyfarnwyd y contract i Ecorys UK gynnal gwerthusiad annibynnol o effeithiolrwydd ac effeithiau cynnar y defnydd o'r cyllid hwn. Y gwerthusiad fydd y cam adrodd terfynol a chyflwynwyd y drafft cyntaf o'r adroddiad terfynol yn yr wythnos yn dechrau 05/06. Mae'r adroddiad wedi cael ei ddsbarthu i'w adolygu gan gydweithwyr polisi a chaiff ei gyhoeddi ym mis Medi 2023.

Canfyddiadau Allweddol ac Argymhellion:

Er bod profiadau cyffredin o fewn y sector, roedd heriau'r pandemig ac effaith cyllid gan Lywodraeth Cymru yn amrywio rhwng Addysg Bellach, Addysg Uwch, Dysgu Seiliedig ar Waith a Dysgu Oedolion yn y Gymuned.

- Cyfeiriodd sefydliadau yn y sector at nifer o effeithiau buddiol yn deillio o'r grwpiau/fforymau a sefydlwyd i gyfathrebu/cydweithredu'n agosach â Llywodraeth Cymru yn ystod y pandemig.
- Un canfyddiad cyffredin ym mhob lleoliad ôl-16 oedd yr alwad am fwy o hyblygrwydd yng nghwmpas y gweithgareddau a'r adnoddau a oedd yn gymwys i gael cymorth ariannol.
- Dylid ystyried y gofynion monitro sydd ynghlwm wrth unrhyw gyllid yn y dyfodol ar ddechrau'r broses o lunio modelau cyllido a dylid ystyried cysylltu data ym mhob gweithgaredd casglu data yn y dyfodol.
- Dylid tynnu sylw ar yr angen parhaus am hyfforddiant a datblygiad proffesiynol mewn sgiliau digidol i staff yn y sector ôl-16 a rhoi blaenoriaeth iddo.
- Dylid ystyried opsiynau i goladu a rhannu arferion gorau a dysgu ynglŷn â rhoi cymorth iechyd meddwl a llesiant i staff mewn sefydliadau ôl-16.

Diweddariad ar Atal Gwaharddiadau o'r Ysgol

Nod yr ymchwil hon yw ystyried arferion a dulliau gweithredu a ddefnyddir gan ysgolion a gynhelir ac unedau cyfeirio disgyblion sy'n effeithiol o ran atal gwaharddiadau am gyfnod penodol, a pharhau i gysylltu ac ymgysylltu â dysgwyr wedi'u gwahardd a'u helpu i ailintegreiddio â dysgu prif ffrwd. Bydd y canfyddiadau yn llywio'r gwaith o ddatblygu canllaw sy'n crynhoi dulliau gweithredu o atal gwaharddiadau o'r ysgol mewn ysgolion a gynhelir ac unedau cyfeirio disgyblion. Disgwylir i'r adroddiad gael ei gyhoeddi ar ddiwedd mis Medi 2023.

Yr Astudiaeth Hirdymor

Cefndir:

- Rydym wrthi ar y cam o gwmpasu'r astudiaeth hirdymor sy'n canolbwyntio ar yr effaith y mae pandemig COVID-19 wedi'i chael, ac yn parhau i'w chael, ar blant a phobl ifanc yng Nghymru. Y gobaith yw y bydd y gwaith yn helpu i sicrhau bod

unrhyw effeithiau ar ddysgu a llesiant yn cael eu nodi'n gynnar, a bod camau lliniaru priodol yn cael eu cymryd i fynd i'r afael â'r effeithiau hyn.

- Ar hyn o bryd, rydym yn cynnal adolygiadau o'r llenyddiaeth mewn tri maes â blaenoriaeth, sef: llesiant, presenoldeb a chyrhaeddiad a chynnydd. Disgwylir i'r rhain gael eu drafftio erbyn diwedd mis Gorffennaf.
- Yn ogystal â hyn, rydym wedi cynnal trafodaethau cychwynnol â chydweithwyr polisi a chydweithwyr yn y Gwasanaethau Gwybodaeth a Dadansoddi yn ôl meysydd polisi (y blynyddoedd cynnar, ysgolion ac ôl-16). Bwriedir cynnal rhagor o sgysiau o ganlyniad i hyn (e.e., WHERA a thimau ADR/PANDAR).
- Mae'r sgysiau hyn yn ymwneud ag ystyried anghenion tystiolaeth cydweithwyr polisi. Mae hyn yn arwain at ddatblygu cyfres o gwestiynau ymchwil a fydd yn sail i'r astudiaeth hirdymor.
- Rydym wrthi'n llunio archwiliad o dystiolaeth ac archwiliad o ddata. Mae'r archwiliadau o dystiolaeth a data yn brosiect parhaus sy'n gofyn am waith adolygu a chynnal a chadw rheolaidd. Bydd yr archwiliadau yn ein galluogi i fapio'r dystiolaeth sy'n bodoli eisoes y gellir ei defnyddio i ymateb i'r cwestiynau ymchwil a ddatblygir. Byddant hefyd yn ein helpu i nodi bylchau lle y bydd angen comisiynu gwaith newydd o bosibl.
- Bydd astudiaeth gwmpasu yn mynd rhagddi tan fis Awst a bydd cam cychwynnol yr astudiaeth yn dechrau ym mis Medi ac yn para tan fis Mawrth 2025 pan fydd adolygiad gan y Grŵp Cyngori ar Barhad Dysgu.

Y Camau Nesaf:

- Rydym yn awyddus i wella ein dealltwriaeth o faint y broblem hon a'r hyn y mae'n ei olygu i ymarferwyr. Rydym hefyd yn gobeithio nodi ffynonellau o ddata a thystiolaeth y gellid eu defnyddio i ategu ac olrhain y dybiaeth hon dros amser, y dadansoddiadau y maent yn eu galluogi yn ogystal ag unrhyw heriau a chyfyngiadau ar eu defnydd.
- Trafodaethau pellach a chwblhau'r broses o ddrafftio'r adolygiadau o'r llenyddiaeth
- Ystyried ffynonellau data ymhellach
- Parhau i hyrwyddo'r archwiliad o ddata
- Profi cwestiynau ymchwil â chydweithwyr perthnasol
- Hwyluso digwyddiadau cydweithredol ar-lein i lansio'r astudiaeth hirdymor a rhoi llwyfan i ymchwil arall â ffocws ar effaith y pandemig.
- Sicrhau bod y Pwyllgor Plant a Phobl Ifanc ac Addysg yn cael yr wybodaeth ddiweddaraf lawn am yr holl ganfyddiadau wrth i'r astudiaeth hirdymor fynd rhagddi.

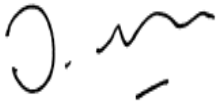
Eitemau o ddiddordeb sydd yn yr arfaeth

- Gwerthusiadau Arfaethedig: Polisiâu'r Blynyddoedd Cynnar yng Nghymru a Dyfodol Wedi'r Pandemig: Ymchwil Dulliau Cymysg. Bydd yr ymchwil hon yn ein galluogi i ddechrau deall y graddau y mae angen mireinio, gwella, neu ddatblygu polisiâu/rhaglenni'r Blynyddoedd Cynnar yng Nghymru er mwyn gwrthsefyll unrhyw fathau o anfantais ac oedi a brofir gan blant ifanc a'u teuluoedd o ganlyniad i'r pandemig
- Adroddiad Met Caerdydd/Rhondda Cynon Taf ar Bresenoldeb: yn aros am ddyddiad cyhoeddi

- Y cyswllt rhwng disgyblion sy'n defnyddio banciau bwyd a chanlyniadau TGAU [cliciwch yma](#); Dysgwyr Cymraeg mewn ardaloedd trefol a llesiant [cliciwch yma](#)
- [Astudiaeth COSMOS cam 1](#): yn cynnwys briffiadau ar Gyrhaeddiad ac Asesu; Iechyd Meddwl a Llesiant; Cynlluniau a Dyheadau yn y Dyfodol; Adferiad addysgol a dal i fyny a Dysgu o dan Gyfyngiadau Symud.

Bydd y diweddariad nesaf i'r Pwyllgor yn cael ei roi ym mis Rhagfyr 2023.

Yn gywir

Jeremy Miles AS/MS

Gweinidog y Gymraeg ac Addysg
Minister for Education and Welsh Language